

ΙΩΣΗΦ ΚΤΕΝΙΑΔΗΣ

ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Πρόλογος:

Ευάγγελος Βενιζέλος, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2022

Πρόλογος

Το πρώτο εξάμηνο του 2014 κατά τη διάρκεια της ελληνικής προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός των Εξωτερικών και υπό την ιδιότητά μου αυτή ως Πρόεδρος του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, εκπροσώπησα το Συμβούλιο σε δυο συνεδριάσεις της Ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κρίσιμες για τη θεσμική συγκρότηση της λεγόμενης Τραπεζικής Ένωσης.

Στην πρώτη συνεδρίαση, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, συζητήθηκε ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης των Τραπεζών. Έχει νομίζω ενδιαφέρον να παραθέσω τα κύρια σημεία της αγόρευσής μου:

«Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, χαίρομαι κατ' αρχάς για την ευκαιρία και την τιμή που έχω να απευθύνομαι προς την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπροσωπώντας το Συμβούλιο και την Ελληνική Προεδρία. Θέλω να ευχαριστήσω τον εισηγητή για την πολύ δημιουργική, μετριοπαθή και καλόπιστη προσέγγισή του. Χαίρομαι γιατί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως συννομοθέτες, συμφωνούν στα θεμελιώδη, σε σχέση με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης των τραπεζών. Συμφωνούν στο πόσο αναγκαίο και επείγον είναι το μέτρο αυτό.

Πράγματι, η κρίση που βιώνουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κυρίως στην Ευρωζώνη από το 2008 και μετά, μας έχει προσφέρει πολύτιμα διδάγματα. Είναι απολύτως αναγκαίο να προχωρήσουμε στην Τραπεζική Ένωση, ως τον θεμελιώδη πυλώνα της οικονομικής διακυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης.

Πρόερχομαι από μια χώρα στην οποία έχω διατελέσει Υπουργός των Οικονομικών στη δυσκολότερη φάση της κρίσης, και ξέρω τι σημαίνει να εφαρμόζεται στην πράξη μηχανισμός εξυγίανσης τραπεζών με το σύστημα του bail-out. Γνωρίζω δε από την πολύ κοντινή σε μας κυπριακή εμπειρία, τι σημαίνει να εφαρμόζεται ένας μηχανισμός bail-in σε σχέση με την εξυγίανση τραπεζών.

Η αγορά περιμένει και χρειάζεται τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, οι πολίτες, οι καταθέτες, οι επενδυτές περιμένουν και χρειάζονται τον μηχανισμό αυτόν. Έχει πολύ μεγάλη σημασία, λαμβάνοντας υπόψη τη δημιουργική διάθεση του εισηγητή, να ολοκληρώσουμε τη διαδικασία αυτή –εφόσον είναι εφικτό– στην παρούσα κοινοβουλευτική περίοδο. Και είναι αλήθεια ότι δεν έχουμε στη διάθεσή μας πολύ χρόνο.

Γνωρίζετε, αξιότιμα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ότι έχουν ανακύψει δύο σοβαρά θεσμικά ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε με απόλυτο

σεβασμό στις Συνθήκες που διέπουν την ΕΕ και στον θεσμικό ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Στο επίπεδο του Συμβουλίου, πρέπει να συμβιβάσουμε τις αρμοδιότητες της Ένωσης με τις επιφυλάξεις και τις ευαισθησίες πολλών κρατών μελών που δεν αφορούν τα νομοθετικά τους όργανα ή τις κυβερνήσεις τους, αλλά κυρίως τη δικαστική τους εξουσία και πιο συγκεκριμένα τα Συνταγματικά τους Δικαστήρια, γιατί υπάρχουν πολύ σοβαροί δημοσιονομικοί φραγμοί σε σχέση με τη διάθεση και διαχείριση των πόρων που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης. Από την άλλη μεριά, πρέπει να διαφυλάξουμε την ικανότητά μας, την ικανότητα της ΕΕ να διαμορφώσει έναν μηχανισμό που μπορεί να μην είναι ο τέλειος μηχανισμός ήδη από την αρχή, αλλά έναν μηχανισμό που δεν θα προσκρούσει σε εθνικές δικαστικές αντιρρήσεις. Άρα πρέπει να κάνουμε το πρώτο βήμα.

Στο επίπεδο τώρα των σχέσεων των δύο νομοθετικών παραγόντων, του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, πάντα υπάρχει το πρόβλημα ανάμεσα στην «κοινοτική» και τη διακυβερνητική μέθοδο. Και πρέπει να σας πω ότι και προσωπικά κατανοώ και σέβομαι απολύτως την ευαισθησία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά ακόμη περισσότερο σέβομαι τη διάθεση της αξιότιμης εισηγήτριας να ξεπεράσουμε προβλήματα για να καταλήξουμε σε μία εφαρμόσιμη λύση. Γνωρίζω, όπως γνωρίζει και όλο το Συμβούλιο, τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ σε σχέση με τον ΕSM, γνωρίζω και όλα τα προβλήματα που έχουν τεθεί σε σχέση με τη νομική βάση.

Είναι αναγκαίο να προχωρήσουμε, έτσι ώστε με μία μέθοδο, η οποία συμβιβάζει τις αξιώσεις της διακυβερνητικής μεθόδου, αλλά σέβεται απόλυτα την ουσιαστική και ενεργό συμμετοχή του Κοινοβουλίου, να ολοκληρώσουμε τον διάλογο, να συζητήσουμε τα θέματα ουσίας, να βρούμε την καλύτερη δυνατή λύση που είναι μία λύση εφαρμόσιμη και χρηματοδοτήσιμη, μία λύση, η οποία θα ισχύει φυσικά μέσα στη λογική της ενιαίας μεταχείρισης των τραπεζών που έχουν ίδια προβλήματα και βρίσκονται στην ίδια κατάσταση και σίγουρα των συστημικών τραπεζών. Υπό την έννοια αυτή πιστεύω ότι μπορούμε να βρούμε εύκολα έναν συμβιβασμό, να συμβιβάσουμε και διαφωνίες διαδικασίας και διαφωνίες ουσίας και να καταλήξουμε με την αναγκαία ταχύτητα, ει δυνατόν πριν από τη λήξη της παρούσας κοινοβουλευτικής περιόδου, στον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης.

Έχουμε τον Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας που πρέπει να αποδείξει ότι λειτουργεί αποτελεσματικά. Χρειαζόμαστε, και τελειώνω μ' αυτό, οπωσδήποτε και τον Ενιαίο Μηχανισμό Προστασίας των καταθέσεων, γιατί σε μια ενιαία τραπεζική αγορά, τα υψηλότερα επιτόκια λειτουργούν και δελεάζουν καταθέτες και αυτό έχει μεγάλη σημασία για την περιφέρεια της Ευρώπης, για τις χώρες του Νότου και τις χώρες που βγαίνουν από την εμπειρία της κρίσης. Αλλά το έσχατο και ύψιστο κριτήριο για κάθε καταθέτη είναι πάντα η ασφάλεια των καταθέσεων. Αν δεν υπάρχει ενιαίο σύστημα ασφάλειας καταθέσεων, υπάρχει μια βαθιά διαρθρωτική ανισότητα μέσα στην Τραπεζική Ένωση. Χαίρομαι λοιπόν γιατί η συζήτηση αυτή

μου δημιουργεί την αίσθηση ότι κάνουμε ένα σημαντικό βήμα προς έναν συμβιβασμό και μία πρακτική λύση.»

Δυο μήνες αργότερα, στις 15 Απριλίου 2014 απευθύνομαι και πάλι στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως Πρόεδρος του Συμβουλίου, μιλώντας, πρώτον, για το σχέδιο Οδηγίας σχετικά με τα Συστήματα Εγγύησης Καταθέσεων, δεύτερον, για το σχέδιο Οδηγίας για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των Τραπεζών (BRRD) και, τρίτον για τον Κανονισμό σχετικά με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης. Αναφέρομαι επίσης στον Κανονισμό για τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό:

«Θεωρώ μεγάλη τύχη και τιμή το γεγονός ότι εκπροσωπώ το Συμβούλιο σε αυτή την τόσο σημαντική συνεδρίαση. Μια συνεδρίαση, στην οποία γίνεται ένα μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, προς την κατεύθυνση της Τραπεζικής Ένωσης.

Η ταχεία ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης στέλνει ένα καθαρό και σαφές μήνυμα, θαρρώ, σε όλους εκείνους που αμφέβαλαν για την ικανότητα της ΕΕ να αντλήσει τα σωστά διδάγματα από την οικονομική κρίση και να προβεί στις διαρθρωτικές παρεμβάσεις που αφορούν στην εποπτεία και διαχείριση του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος.

Η συγκρότηση μιας στέρεας Τραπεζικής Ένωσης είναι απαραίτητη για τη διάρρηξη του δεσμού μεταξύ του τραπεζικού τομέα και του δημοσίου χρέους, μεταξύ της δημοσιονομικής και της χρηματοοικονομικής κρίσης που βιώνει η ΕΕ τα τελευταία πολλά χρόνια. Είναι, επίσης, ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση του κατακερματισμού της αγοράς, ιδίως της αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, στο εσωτερικό της ευρωζώνης.

Η Τραπεζική Ένωση έχει συγκροτηθεί σε λιγότερο από δύο χρόνια. Πρόκειται για έναν Ηράκλειο άθλο, που θα επιτρέψει στην Ευρώπη να βγει ισχυρότερη από την κρίση. Είναι ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη μιας πραγματικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης που θα βασίζεται στην ολοκλήρωση και αλληλεγγύη στη ζώνη του ευρώ. Και το Ελάχιστο Κοινό Κανονιστικό Πλαίσιο, το θεμέλιο πάνω στο οποίο έχει οικοδομηθεί η Τραπεζική Ένωση, προσφέρει πολύ μεγαλύτερη σταθερότητα στο σύνολο της ΕΕ και την εσωτερική αγορά.

Ως μέρος αυτού του Ελάχιστου Κοινού Κανονιστικού Πλαισίου, έχουμε ήδη υιοθετήσει, το 2013, το νομοθετικό «πακέτο» της Οδηγίας 4 για τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις. Αυτό εξασφαλίζει τη διατήρηση από όλες τις τράπεζες επαρκών κεφαλαιακών αποθεμάτων και ρευστότητας και ενισχύει την ικανότητά τους να διαχειρίζονται τον κίνδυνο. Με τον τρόπο αυτόν, ανταποκριθήκαμε και στις διεθνείς δεσμεύσεις της Ένωσης στο πλαίσιο της Βασιλείας III.

Επίσης, ως μέρος του Ελάχιστου Κοινού Κανονιστικού Πλαισίου, η Οδηγία σχετικά με τα Συστήματα Εγγύησης των Καταθέσεων (ΣΕΚ), είναι ζωτικής σημασίας για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος της μαζικής απόσυρσης καταθέσεων και να ενισχυθεί

η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Έτσι, προστατεύονται οι καταθέτες μέσω της σημαντικής ενίσχυσης των ταμείων εγγύησης καταθέσεων και μέσα από τη μείωση των καθυστερήσεων στην αποζημίωσή τους, σε περίπτωση χρεοκοπίας των τραπεζών.

Αυτό φυσικά θα πρέπει να ενισχυθεί με ειδικότερες διατάξεις για την προστασία των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, καθώς και των καταθέσεων των «μικρών» δημόσιων αρχών, καθώς και ορισμένων καταθέσεων για στεγαστικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Προσβλέπω, εκ μέρους του Συμβουλίου, στην επιβεβαίωση, από αυτή τη Σύνοδο, της ολοκλήρωσης της Οδηγίας σχετικά με τα Συστήματα Εγγύησης των Καταθέσεων [Οδηγία 2014/49/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014], μέσω της έγκρισης της θέσης που συμφωνήσαμε με το Κοινοβούλιο, στο τέλος του περασμένου έτους.

Απώτερη φιλοδοξία είναι φυσικά να περάσουμε από την Οδηγία για τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων σε ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό σύστημα εγγύησης καταθέσεων. Ελπίζω ότι αυτό δεν θα αργήσει να γίνει αντιληπτό ως ζωτική ανάγκη για την ευρωζώνη και την Ένωση συνολικά.

Η Οδηγία [2014/59/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014] για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των Τραπεζών (BRRD) είναι, επίσης, ένα σημαντικό κείμενο, υποστηρικτικό της Τραπεζικής Ένωσης, για την οποία ζητείται σήμερα η έγκρισή σας. Η Οδηγία για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των Τραπεζών (BRRD) θα μεγιστοποιήσει τις πιθανότητες των τραπεζών να ανακάμπτουν από μια δύσκολη κατάσταση. Στην ακραία περίπτωση που μια τράπεζα πλήττεται ανεπανόρθωτα, θα επιτρέψει τη διατήρηση των κρίσιμων λειτουργιών της τράπεζας, ενώ η εξυγίανση της τράπεζας θα γίνει με συντεταγμένο τρόπο. Το σχετικό κόστος θα επιβαρύνει κατά κύριο λόγο τους ιδιοκτήτες και τους ανασφάλιστους πιστωτές, όχι τον φορολογούμενο. Οι εποπτικές αρχές της τράπεζας και οι εθνικές αρχές εξυγίανσης θα έχουν, πλέον, τα μέσα να επιβάλουν πλήρως αυτή τη διαδικασία.

Επιτρέψτε μου μία παρατήρηση για τον εποπτικό πυλώνα: τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό. Ο κανονισμός [(ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 2013] για τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό έχει δημιουργήσει μια ισχυρή τραπεζική εποπτεία στη ζώνη του ευρώ και τα άλλα κράτη μέλη που επιθυμούν να συμμετάσχουν. Η ΕΚΤ/ΕΕΜ εποπτεύει απευθείας τις συστημικά σημαντικές τράπεζες και συνεργάζεται πλέον στενά με τις αρμόδιες εθνικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τις υπόλοιπες. Αυτό συμβάλλει στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού και αυστηρότερης εποπτείας τομέα.

Σε σχέση με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, πρέπει να τονίσω ότι χαιρετίζω εκ μέρους του Συμβουλίου θερμά το γεγονός ότι είμαστε σε θέση να καταλήξουμε σε απόλυτη συμφωνία επί του Κανονισμού [(ΕΕ) αριθ. 806/2014 του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 2014] περί θεσπίσεως ενιαίων κανόνων και διαδικασίας για την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων.

Αυτό θα σας δώσει τώρα τη δυνατότητα να ψηφίσετε για ένα τόσο σημαντικό νομοθέτημα. Δεν είναι καθόλου μυστικό ότι η διαδικασία ήταν πολύπλοκη και δύσκολη. Πιστεύω ότι ο λεπτός συμβιβασμός στον οποίο καταλήξαμε είναι ένα πραγματικό επίτευγμα.

Όπως συμβαίνει με κάθε συμβιβασμό, κανένας δεν τον θεωρεί ιδανικό. Αλλά το διακύβευμα είναι πολύ υψηλό για να επιτρέψουμε στην αναζήτησή μας για την τελειότητα να υπονομεύσει τη δυνατότητα μιας αποδεκτής συμφωνίας.

Θέσαμε στους εαυτούς μας ένα πολύ φιλόδοξο πρόγραμμα. Είμαστε τώρα πολύ κοντά στο να επιτύχουμε αυτό που είχαμε θέσει ως στόχο. Έχουμε δημιουργήσει με επιτυχία θεμελιώδεις εγγυήσεις για τους φορολογούμενους και τους καταθέτες που θα προστατεύουν τη χρηματοπιστωτική μας σταθερότητα και θα προλαμβάνουν μελλοντικές κρίσεις.»

Στην ίδια συνεδρίαση της 15ης Απριλίου 2014 έκλεισα τη συζήτηση, εκ μέρους του Συμβουλίου, με μια δευτερολογία που νομίζω ότι διατηρεί την όποια σημασία της, ως σύνοψη των προβλημάτων και των στόχων της Τραπεζικής Ένωσης:

«Κυρίες και κύριοι βουλευτές, επειδή έτυχε να ασκώ τα καθήκοντα του Υπουργού Οικονομικών στην Ελλάδα την πιο δύσκολη στιγμή της δημοσιονομικής κρίσης, τη στιγμή που η δημοσιονομική κρίση μετατρέπεται και σε κρίση του τραπεζικού συστήματος, λόγω και της ανάγκης δραστηκής μείωσης του ελληνικού δημοσίου χρέους, μπορώ μέσα από τα βιώματα και την εμπειρία μου να σας διαβεβαιώσω ότι αυτό που γίνεται σήμερα, η απόφαση που θα λάβετε σε σχέση με την Τραπεζική Ένωση, σε σχέση με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, είναι μια πολύ σημαντική πράξη. Τολμώ να πω μια ιστορική πράξη γιατί σπάμε τον δεσμό ανάμεσα στο ενδεχόμενο η δημοσιονομική κρίση να μετατρέπεται σε χρηματοοικονομική και χρηματοπιστωτική, και το αντίστροφο. Αυτόν τον φαύλο κύκλο δεν πρέπει να τον ξαναζήσουμε.

Η προσπάθεια να συμπληρωθούν τα θεμελιώδη και γενετικά κενά της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, είναι δύσκολη. Η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης απαιτεί ακόμη πολλές προσπάθειες και συμφωνώ με όσους από τους αξιότιμους βουλευτές τόνισαν προηγουμένως ότι δεν αρκεί να έχουμε έναν Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας, δεν αρκεί να έχουμε έναν Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης – με όσα προβλήματα και ατέλειες έχει – χρειαζόμαστε και έναν πραγματικά Ενιαίο Μηχανισμό Προστασίας Καταθέσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο που θα ξεπερνά τους στόχους της Οδηγίας, που είναι στόχοι εναρμόνισης των εθνικών συστημάτων εγγύησης.

Αυτό που γίνεται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό είναι μια προσπάθεια να ξεπεραστούν, να αρθούν πολύ σημαντικές εσωτερικές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών, διαρθρωτικές ανισότητες της Ενιαίας Αγοράς στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Η πιο σημαντική, κατά τη γνώμη μου, ανισότητα στην ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά είναι η ανισότητα των επιτοκίων γιατί αυτή αναπαράγει βαθιές αναπτυξιακές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών. Όταν μια ελληνική μικρή ή μεσαία επιχείρηση δανείζεται χρήμα από τις τράπεζες με επιτόκιο 6% ή 7% ακριβότερο απ' ό,τι δανείζεται μια γερμανική επιχείρηση, αναπαράγεται μια εσωτερική αναπτυξιακή και κοινωνική ανισότητα. Αυτό οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό και στο γεγονός ότι δεν υπάρχει μια Τραπεζική Ένωση.

Μια άλλη πολύ σημαντική ανισότητα που αντιμετωπίζουμε ακόμη στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, είναι η απόσυρση καταθέσεων για να μεταφερθούν σε άλλη χώρα. Όχι γιατί υπάρχει καλύτερο επιτόκιο –μπορεί το επιτόκιο να είναι μικρότερο– αλλά γιατί υπάρχει βαθύτερο αίσθημα ασφάλειας. Και αυτό έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία. Γι αυτό χρειαζόμαστε και τον τρίτο πυλώνα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Εγγύησης Καταθέσεων. Για να ξεπεραστούν οριστικά αυτές οι δύο πολύ σημαντικές ανισότητες.

Υπάρχει, όμως, ένα πολύ μεγάλο ερώτημα λίγες μέρες πριν από τις ευρωπαϊκές εκλογές, τώρα που πρέπει όλοι να διατυπώσουμε την ολοκληρωμένη πρότασή μας για το μέλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης απευθυνόμενοι σε πολίτες, απευθυνόμενοι σε νέους ευρωπαίους πολίτες που είναι άνεργοι. Το ερώτημα είναι: Γιατί τους ενδιαφέρει αυτό που γίνεται στην Τραπεζική Ένωση; Γιατί είναι σημαντικό για αυτούς να υπάρχει Ενιαίος Μηχανισμός Εποπτείας και Ενιαίος Μηχανισμός Εγγύησης Καταθέσεων; Πρέπει να τους εξηγήσουμε ότι αυτές είναι προκαταρκτικές προϋποθέσεις για να στηριχθεί με πιο υγιή και ανταγωνιστικό τρόπο η ευρωπαϊκή πραγματική οικονομία. Για να ενισχυθούν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, με ίσους όρους, με υγιή τρόπο, με επιτόκια τα οποία είναι πραγματικά ανταγωνιστικά.

Έτσι αντιμετωπίζουμε το μεγάλο ζητούμενο που είναι η ανάπτυξη, και τελικά η δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Έτσι χτυπάμε το πρόβλημα της ανεργίας, και, ιδίως, της ανεργίας των νέων, στην καρδιά του. Άρα αυτό που γίνεται σε σχέση με την Τραπεζική Ένωση δεν αφορά τράπεζες, τραπεζίτες, υβριδικά προϊόντα, μετόχους, χρηματοοικονομικά παιχνίδια. Αφορά και αυτό βεβαίως. Αφορά και αυτή τη σφαίρα, τη χρηματοοικονομική σφαίρα. Αφορά, όμως, εντέλει και κυρίως, τη σφαίρα της πραγματικής οικονομίας, εκεί που πονά η Ευρώπη, εκεί που εκφράζει την αγωνία του ο κάθε ευρωπαίος πολίτης, και, ιδίως, αυτός που ζει σε κατάσταση ανεργίας ή οριακά σε κατάσταση πολύ κοντά στην φτώχεια.

Έχει λοιπόν πολύ μεγάλη σημασία να μιλήσουμε και για όλα όσα πρέπει να γίνουν. Συμφωνώ με τον Επίτροπο, τον κ. Barnier, τον οποίο κι εγώ τιμώ και επαινώ για τη δουλειά του, την εμμονή του, τον σταθερό προσανατολισμό του, πως πρέπει να κάνουμε και άλλα βήματα.

Σημειώνω ως πολύ σημαντικό βήμα τον απόλυτο διαχωρισμό επενδυτικών και εμπορικών τραπεζών. Ως στοιχείο διαφάνειας. Έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία να

πούμε ποια είναι η αλήθεια σε σχέση με τους στόχους μας στην Τραπεζική Ένωση. Προφανώς και θέλουμε να ελέγξουμε την ποιότητα των χαρτοφυλακίων των τραπεζών, και των επενδυτικών και των εμπορικών. Προφανώς και θέλουμε να ελέγξουμε τα κριτήρια και την ποιότητα των δανειοδοτήσεων, των χορηγήσεων δανείων εκ μέρους των τραπεζών.

Αυτοί οι έλεγχοι, μέσα από τον Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας, τελικά βοηθούν στην ανάπτυξη, βοηθούν στην υγιή ανταγωνιστικότητα, βοηθούν στις επενδύσεις, βοηθούν τελικά στην αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος της ανεργίας. Γιατί πίσω από όλα αυτά υπήρχε η σκέψη πως η χρηματοοικονομική σφαίρα έχει οριστικά αποχωριστεί από την πραγματική οικονομία, αυτοτροφοδοτείται, πως αποκομίζει εύκολα κέρδη μέσα από χρηματοοικονομικά παιχνίδια κι αυτό μπορεί να είναι μια ιστορία χωρίς τέλος: Ότι έτσι μπορούμε να πηγαίνουμε, να πορευόμαστε προς το μέλλον, χωρίς κανέναν κίνδυνο, σωρεύοντας υπερκέρδη. Ε, αυτό δεν οδηγεί πουθενά. Απεδείχθη ότι δεν οδηγεί πουθενά.

Και πρέπει να πω και κάτι άλλο. Ο έλεγχος της ποιότητας των χαρτοφυλακίων των τραπεζών των 130 ευρωπαϊκών συστημικών τραπεζών οδηγεί και σε μία έμμεση αξιολόγηση των κρατικών ομολόγων, άρα μας φέρνει αντιμέτωπους και με το ζήτημα του ευρωπαϊκού δημοσίου χρέους, γιατί φυσικά η διαχείριση του ευρωπαϊκού δημοσίου χρέους, του δημοσίου χρέους των κρατών μελών, δεν μπορεί να γίνει μόνο από τα κράτη ή την ΕΚΤ ή τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

Χρειαζόμαστε το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, αλλά χρειαζόμαστε ένα ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, που είναι βέβαιο πως μετέχοντας στην αγορά κρατικών ομολόγων στην Ευρώπη, αποκτά και διατηρεί ένα υγιές χαρτοφυλάκιο, το οποίο με τη σειρά του βοηθάει τις πραγματικές οικονομίες των κρατών μελών. Έτσι μπορούμε να περάσουμε από την εμπειρία του φαύλου κύκλου σε έναν κύκλο εξυγίανσης, ο οποίος είναι πάρα πολύ σημαντικός για την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να απευθυνθούμε στους ευρωπαίους πολίτες, μιλώντας τους για πράγματα που μπορεί να τους αφορούν, εξηγώντας τους ότι αυτά που κάνουμε δεν είναι αφηρημένα, δεν αφορούν έναν κλειστό κόσμο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, αλλά αφορούν την πραγματική Ευρώπη, τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, τους λαούς και τους πολίτες».

* * *

Η ελληνική συμβολή στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου της Τραπεζικής Ένωσης είναι συνεπώς, σημαντική, πρώτον, γιατί η ελληνική εμπειρία της οικονομικής κρίσης, της συμμετοχής των τραπεζών στην αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους και της οργάνωσης της ανακεφαλαιοποίησής τους λειτούργησε ως εργαστήριο για την επεξεργασία των θεσμικών πρωτοβουλιών και των κανονιστικών ρυθμίσεων που συγκρότησαν τους επιμέρους πυλώνες της Τραπεζικής Ένωσης. Δεύτερον,

γιατί η ελληνική προεδρία του Συμβουλίου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 είχε θέσει ως μια από τις προτεραιότητές της την ολοκλήρωση των σχετικών προβλέψεων του παράγωγου Δικαίου της ΕΕ. Επί ελληνικής προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ το πρώτο εξάμηνο του 2014, ολοκληρώθηκαν ο Κανονισμός για τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, η Οδηγία για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των τραπεζών (BRRD), η Οδηγία σχετικά με τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων.

Στην πολιτική μου διαδρομή είχα, μεταξύ άλλων, την ευκαιρία να υπογράψω εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας τη Συνθήκη για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και τη Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση, να μετάσχω εκ μέρους του Συμβουλίου στην κανονιστική προετοιμασία των τριών, από τους τέσσερις, πυλώνων της Τραπεζικής Ένωσης και να εισηγηθώ ριζικές αλλαγές στο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος. Μπορώ συνεπώς, να εκτιμήσω την συνεισφορά της μονογραφίας αυτής του Ιωσήφ Κτενίδη και από επιστημονική, αλλά και από την πολιτική και πρακτική οπτική γωνία.

Χαίρομαι δε γιατί η παρούσα μονογραφία μου επέτρεψε να θυμηθώ και να χρησιμοποιήσω πηγές που δεν είχαν αποκτήσει ιδιαίτερη δημοσιότητα όταν διαμορφώθηκαν, γιατί η συγκυρία ήταν απαιτητική και εναγώνια και δεν επέτρεπε να γίνονται στάσεις αναγκαίες για την αφομοίωση όλου αυτού του υλικού.

Όταν παρουσίαζα τα νομοθετικά αυτά κείμενα στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δεν είχαν βέβαια τεθεί σε εφαρμογή τα μεγάλα προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης (QE) της ΕΚΤ / ΕΣΚΤ. Ούτε το PSPP που προκάλεσε τη γνωστή ακραία σύγκρουση μεταξύ του ΔΕΕ και του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου γύρω από τον έλεγχο της ενδεχομένως Ultra Vires δράσης των οργάνων και των θεσμών της ΕΕ από τα εθνικά ανώτατα ή συνταγματικά δικαστήρια των κρατών μελών, ούτε το «πανδημικό» πρόγραμμα PEPP. Δεν είχαμε ζήσει την εμπειρία της πανδημίας και της ρωσικής εισβολής και του πολέμου στην Ουκρανία. Δεν είχαμε βρεθεί αντιμέτωποι με το φάσμα του πληθωρισμού στην ευρωζώνη, με την εμπλοκή στην εφοδιαστική αλυσίδα, με τη συνολική επανεξέταση της παγκοσμιοποίησης, με την κρίση στη διεθνή ενεργειακή αγορά. Υπό το πρίσμα όλων αυτών των εμπειριών το ζήτημα της Τραπεζικής Ένωσης και της συμμετρίας των πυλώνων της αποκτά ακόμη μεγαλύτερο πρακτικό, δηλαδή πολιτικό, χρηματοοικονομικό, συνεπώς, και νομικό ενδιαφέρον.

Τα σχετικά ζητήματα συνιστούν στην πραγματικότητα το πεδίο ενός αναδυόμενου και δυναμικού κλάδου της νομικής επιστήμης: αυτού που μπορούμε να ονομάσουμε ευρωπαϊκό δημόσιο τραπεζικό δίκαιο. Αυτό το εξαιρετικά απαιτητικό και πολυπρισματικό πεδίο συγκροτεί με τη μονογραφία του για την Τραπεζική Ένωση, ο εξαίρετος παλιός μου φοιτητής και λαμπρός συνάδελφος στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ, Ιωσήφ Κτενίδης.

Πραγματεύεται τα σύνθετα και εν πολλοίς καινοφανή αυτά ζητήματα με άπογο, συστηματικό, βαθύ και ενδεδειγμένο τρόπο, ως ζητήματα που απαιτούν δογματική εμπριότητα και πολύ καλή αίσθηση της πρακτικής τους σημασίας και των χρηματοοικονομικών και χρηματοπιστωτικών επιπτώσεών τους. Η σημασία του έργου αυτού είναι ευθέως ανάλογη της σημασίας που έχει προσλάβει πλέον η κανονιστική συμμόρφωση των τραπεζών σε πυκνούς και απαιτητικούς κανόνες του διεθνούς και ευρωπαϊκού δημοσίου τραπεζικού δικαίου.

Ο συγγραφέας διαθέτει σε αφθονία όλα τα αναγκαία χαρίσματα χάρη στην πολυετή ερευνητική και διδακτική του αφιέρωση στα αντικείμενα αυτά αλλά και την πλούσια δικηγορική του εμπειρία στον τραπεζικό χώρο. Κινείται με εντυπωσιακή άνεση στο πεδίο του Ευρωπαϊκού Δικαίου, του Δημοσίου Δικαίου, του Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου, του Εμπορικού Δικαίου και ιδίως του Δικαίου των Ανώνυμων Εταιριών, προφανώς του Τραπεζικού Δικαίου υπό όλες του τις εκδοχές.

Μας προσφέρει μια συστηματική, συνεκτική και στιβαρή σύνθεση των νομικών βάσεων και όψεων της Τραπεζικής Ένωσης, επεξεργάζεται θεωρητικά νέους θεσμούς και ρυθμίσεις που υπερβαίνουν την κλασική τυπολογία και τα συνθέτει όλα αυτά με εντυπωσιακά ευανάγνωστο τρόπο. Η μονογραφία του Ιωσήφ Κτενίδη κυκλοφορεί στην ελληνική γλώσσα, αλλά μπορεί να καταστεί ένα βιβλίο αναφοράς σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για τα θέματα που πραγματεύεται, εφόσον μεταφραστεί στα Αγγλικά, όπως οφείλει.

Μάρτιος 2022
Ευάγγελος Βενιζέλος

